

[estonia#:~:text=I%2Dvoting%20was%20first%20introduced,cancelled%20\(replaced%20with%20paper%20ballot\)](#)

2. Офіційний сайт Виборчої комісії Естонії з детальною інформацією про i-voting. URL: <https://www.valimised.ee/en/internet-voting/more-about-i-voting/introduction-i-voting>

3. Mihkel Solvak, Kristjan Vassil E-voting in Estonia: Technological Diffusion and Other Developments Over Ten Years (2005 - 2015). Johan Skytte Institute of Political Studies University of Tartu in cooperation with Estonian National Electoral Committee. 2016. P. 225. URL: <https://www.digar.ee/arhiiv/en/books/62510>

Добровольська Тетяна Миколаївна
здобувачка ступеня вищої освіти
магістра Інституту заочного та
дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна,
завідувач кафедри конституційного
права Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ПРАВОВИЙ ВИМІР

У контексті стрімкого розвитку та повсюдного поширення інформаційно-комунікаційних технологій гендерно зумовлене насильство дедалі частіше набуває проявів у цифровому середовищі, що посилює вже існуючі ризики для вразливих груп.

Таке насильство може вчинятися як у приватній сфері (з боку інтимного партнера), так і в онлайн-просторах, зокрема на платформах соціальних мереж, месенджерах, форумах та інших цифрових майданчиках. У реальних життєвих ситуаціях ці форми нерідко поєднуються: офлайн-насильство продовжується в цифровому середовищі через переслідування, погрози, шантаж або поширення інтимних матеріалів без згоди потерпілої особи, що створює кумулятивний ефект і поглиблює травматичні наслідки.

Нерівність, зумовлена расою, віком, інвалідністю, соціальним статусом, релігією, сексуальною орієнтацією чи гендерною ідентичністю, додатково підсилює ризик стати об'єктом таких злочинних посягань, зумовлюючи множинну та перехресну дискримінацію. Унаслідок цього частина жінок

переживає не лише насильство за ознакою статі, а й комплекс взаємопов'язаних, взаємопідсилюючих форм насильства.

Актуальність теми зумовлена стрімким зростанням масштабів цифрового насильства, яке створює безпрецедентну загрозу для безпеки та гідності жінок у всьому світі. Розвиток штучного інтелекту, створює нові, більш небезпечні форми цифрового насильства, такі як дипфейки (deepfakes) – відеоматеріали сексуального характеру, створені за допомогою ШІ без згоди зображеної особи, а правова регламентація цифрового насильства в Україні залишається фрагментарною та недостатньою.

Згідно з положеннями Конвенції Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством (Стамбульська конвенція), насильство щодо жінок охоплює чотири базові форми: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне, які можуть проявлятися як окремо, так і в поєднанні одна з одною [1].

Фізичне насильство в широкому розумінні охоплює будь-які дії, що завдають шкоди фізичній недоторканності та здоров'ю особи внаслідок незаконного застосування сили, включно з умисними ударами, штовханням, побиттям, незаконним позбавленням волі, заподіянням тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості та навіть позбавленням життя.

Сексуальне насильство розглядається як будь-який статевий акт або інша сексуальна дія, вчинена без вільної та усвідомленої згоди потерпілої особи, що може набувати форм зґвалтування, примусу до статевого контакту, примусового оголення чи інших дій сексуального характеру.

Психологічне насильство включає широкий спектр поведінки, спрямованої на завдання емоційної шкоди: систематичні образи, приниження, погрози, шантаж, контроль, примус, розголошення приватної інформації, переслідування, зокрема кіберсталкінг, що здатні викликати у потерпілої особи тривогу, страх або відчуття власної безпорадності.

Економічне насильство проявляється у формі умисного обмеження доступу до фінансових ресурсів, заборони працювати або навчатися, контролю над майном, невиконання матеріальних зобов'язань (зокрема сплати аліментів), а також інших дій, спрямованих на економічну залежність і підпорядкування.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979): Загальна рекомендація №35 (2017) уточнює, що гендерне насильство охоплює всі сфери людської взаємодії, включно з цифровими середовищами, де ІКТ посилюють ризики (п. 20). Це надає цифровому насильству статусу форми дискримінації, зобов'язуючи держави до моніторингу та захисту в онлайн-просторі [2].

Будапештська конвенція про кіберзлочинність (2001) криміналізує поширення дитячої порнографії через комп'ютерні системи (ст. 9) [3]. А Лансаротська конвенція про захист дітей від сексуальної експлуатації (2010), у свою чергу – онлайн-пропозиції зустрічей для сексуальної експлуатації дітей (ст. 18–23) [4].

Психологічне насильство, вчинюване через інтернет-платформи, проявляється у різноманітних формах, кожна з яких має специфічні ознаки та механізми завдання шкоди особистості.

До найбільш поширених і соціально небезпечних проявів психологічного насильства, вчинюваного через інтернет-платформи, належать [5]:

- кібербулінг (систематичні цькування, переслідування та залякування в онлайн-просторі);
- сексистська мова ворожнечі (висловлювання, що підбурюють до ненависті, дискримінації чи насильства за ознакою статі);
- бодішеймінг (принизливі коментарі щодо фізичної зовнішності, ваги чи тілобудови); деднеймінг (навмисне використання застарілого, «мертвого» імені трансгендерної особи з метою її дискредитації);
- аутинг (примусове або несанкціоноване розголошення інформації про сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність без згоди особи);
- секстинг (поширення сексуального контенту, часто без згоди);
- тролінг (провокативні, образливі повідомлення з метою викликати емоційну реакцію або конфлікт).

Кіберпереслідування (кіберсталкінг) являє собою систематичну модель поведінки, за якої правопорушник використовує інформаційно-комунікаційні технології для здійснення навмисних, повторюваних дій, спрямованих на заподіяння потерпілій особі емоційного дискомфорту, психологічного стресу, почуття страху або тривоги за власну безпеку. На відміну від одноразових образ чи погроз, кіберпереслідування характеризується постійністю, цілеспрямованістю та інтенсивністю впливу, що дозволяє розглядати його як самостійну форму психологічного насильства з високим рівнем суспільної небезпеки [6].

Аналізуючи законодавство України, згідно з п. 14 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року №2229-VIII, переслідування визначається як форма психологічного насильства, що полягає у навмисних систематичних діях, спрямованих на встановлення контролю над іншою особою або залякування її шляхом погроз, слідкування, нав'язування спілкування тощо [7].

Проте це визначення не містить прямої згадки про цифрове середовище як простір, де таке переслідування може здійснюватися, що створює колізію у правозастосуванні, оскільки правоохоронці та суди нерідко не враховують онлайн-прояви переслідування при кваліфікації діянь.

Відповідальність за переслідування як прояв гендерно зумовленого насильства передбачена ст. 173-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Вчинення насильства за ознакою статі», яка також не містить спеціальних положень щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій для вчинення таких діянь, що фактично залишає поза сферою адміністративної відповідальності специфічні випадки кіберпереслідування, кіберсталкінгу та цифрового домагання [8].

Наразі єдиною нормою КУпАП, яка прямо прирівнює цифровий простір до реального і визнає можливість вчинення насильницьких дій онлайн, є ст. 173-4 «Вчинення булінгу (цькування)», проте її дія обмежена вузьким колом суб'єктів – лише учасниками освітнього процесу (учні, студенти, педагогічні працівники у закладах освіти). Це означає, що переслідування чи цькування дорослих осіб поза освітнім середовищем, навіть якщо воно відбувається виключно в цифровому просторі та має всі ознаки кіберсталкінгу, формально не підпадає під чітку кваліфікацію за КУпАП як діяння з використанням ІКТ [8].

Висновки. Цифрове насильство є невід'ємною складовою гендерно зумовленого насильства, що проявляється через використання інформаційно-комунікаційних технологій для завдання фізичної, сексуальної, психологічної або економічної шкоди особі за ознакою статі чи гендерної ідентичності. Воно охоплює широкий спектр діянь – від кібербулінгу, сексистської мови ворожнечі та бодішеймінгу до кіберпереслідування, нонконсенсуального поширення інтимного контенту та онлайн-домагання, які нерідко поєднуються з офлайн-насильством, створюючи кумулятивний ефект травматизації постраждалих осіб.

Міжнародна законодавча база протидії цифровому насильству формувалася поетапно через розширювальне тлумачення класичних конвенцій з прав людини та прийняття спеціалізованих рекомендацій. А українське законодавство перебуває на стадії поступової адаптації до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Конвенція від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.
1. United Nations. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. 2017. General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendatio. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n17/231/54/pdf/n1723154.pdf>.
2. Конвенція про кіберзлочинність : Конвенція від 23.11.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575/ed20030128#Text.
3. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства : Конвенція Ради Європи від 25.10.2007 : станом на 20 черв. 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
4. Міністерство юстиції України. Мін'юст роз'яснює щодо різновидів насильства в цифровому середовищі щодо жінок. gov.ua. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/miniust-roziasniuie-shchodo-riznovydiv-nasylstva-v-tsyfrovomu-seredovyshchi-shchodo-zhinok>
5. Chorna L., Tanasiichuk I. VIRTUAL COMMUNICATION AND CYBERBULLYING: A PHILOSOPHICAL ANALYSIS. The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University Series Philosophy philosophies of law political

science sociology. 2025. Т. 3, № 66. С. 97. URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.66.337893>

6. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X : станом на 11 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

Калініченко Олександр Федосійович,
професор кафедри конституційного
права Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В УКРАЇНІ

Тенденції прав людини в Україні тісно пов'язані з інтеграцією до європейських структур та викликами сьогодення, зокрема війною, що загострює проблеми соціальних прав (охорона здоров'я, пенсії), порушення права власності, доступ до правосуддя та прав ВПО, але водночас спостерігається активна робота з Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ) та іншими міжнародними механізмами захисту.

Основою прав людини в Україні є їх закріплення в Конституції, ратифікація міжнародних угод, таких як Європейська конвенція з прав людини, та створення інституцій для їх захисту, як-от Уповноважений ВРУ з прав людини та суди. Важливим аспектом є зобов'язання держави дотримуватися цих прав у своїй діяльності, хоча реальні тенденції можуть включати виклики у сферах правозастосування та гарантування окремих свобод.

Україна, як суверенна, незалежна, демократична, соціальна та правова держава, визнає принцип верховенства права у правовій системі та верховенства Конституції України у системі нормативно-правових актів. Зважаючи на те, що Конституція України, як політико-правовий акт надзвичайної важливості і довготривалої дії, являє собою основу формування правової системи суспільства та національного законодавства України. Варто відзначити, що на сучасному етапі розвитку нашої держави і суспільства проблема контролю за реалізацією прав, свобод та обов'язків людини і громадянина набуває особливого значення. Суть проблеми полягає у недостатньому його правовому виписуванні, що проявляється у певних складнощах щодо практики її здійснення. А це, у кінцевому результаті, призводить до незадовільного стану їх охорони, захисту та відновлення, в разі